

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА

УДК [378.017.4:001.895]:373.3.011.3-051

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14728239>

Роль інноваційних педагогічних технологій у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ

Яковишина Тетяна В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Пластова, 31, м. Рівне, 33000, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

Прийнято: 19.12.2024 | Опубліковано: 29.12.2024

***Анотація.** Наукова розвідка присвячена актуальній темі формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів Нової української школи. Проаналізовано роль інноваційних педагогічних технологій у цьому процесі, схарактеризовано їхній вплив на розвиток соціальних навичок та цінностей у студентів педагогічних спеціальностей.*

Розглянуто теоретичні основи громадянської солідарності, сучасні педагогічні технології та їх застосування у підготовці сучасних учителів. На основі емпіричного дослідження виявлено ефективні методи та прийоми формування громадянської компетентності у студентської молоді.

***Метою даної статті** є оцінка ефективності використання інноваційних педагогічних технологій у формуванні громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів НУШ.*

***Методи дослідження:** аналіз наукових джерел, порівняльний аналіз, синтез та узагальнення.*

***Результати дослідження** можуть бути використані для вдосконалення програм підготовки вчителів та підвищення рівня їхньої громадянської відповідальності. Дослідження спрямоване на розробку ефективних стратегій використання інноваційних педагогічних технологій для формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів. Запропоновано практичні рекомендації щодо впровадження інноваційних методів у освітній процес, які сприяють розвитку у здобувачів вищої освіти таких важливих якостей, як толерантність, співробітництво, соціальна відповідальність та активна громадянська позиція.*

***У висновках** зазначено, що роль інноваційних технологій у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ є надзвичайно важливою для ефективності та безумовної актуальності освітнього процесу, особливо в умовах сучасних геополітичних викликів. Для підвищення ефективності цього процесу необхідно вдосконалювати методики викладання, розширювати використання інноваційних технологій і посилювати технічну підтримку всіх учасників освітнього процесу.*

***Ключові слова:** громадянська солідарність, студентська молодь, громадянськість, громадянські цінності, інноваційні педагогічні технології.*

**The role of innovative pedagogical technologies in process of formation
civic solidarity among future primary school teachers of New Ukrainian School**

Yakovyshyna Tetiana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy Rivne State University of the Humanities, Plastova str., 31, Rivne, 33000, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

***Abstract.** Scientific research is devoted to the current topic of the formation of civic solidarity among future primary school teachers of the New Ukrainian School. The author analyzes the role of innovative pedagogical technologies in this process, reveals their influence on the development of student's of pedagogical specialties social skills and values. The theoretical foundations of civil solidarity are considered, modern pedagogical technologies and their application in the training of modern teachers are analyzed. On the basis of empirical research, effective methods and techniques for the formation of civic competence among student youth are revealed.*

The purpose of this article is to evaluate the effectiveness of the using of innovative pedagogical technologies in the formation of civic solidarity among future teachers of primary grades of New Ukrainian School.

Research methods: analysis of scientific sources, comparative analysis, synthesis and generalization. The results of the research can be used to improve teacher training programs and increase the level of their civic responsibility. The research is aimed at the development of effective strategies for the use of innovative pedagogical technologies for the formation of civic solidarity among future primary school teachers. Practical recommendations on the introduction of innovative methods into the educational process, which contribute to the development of such important

qualities in students as tolerance, cooperation, social responsibility and active citizenship, are offered. Based on this framework, the conclusion shows that the role of innovative technologies in the process of forming civic solidarity of future teachers of primary grades of the New Ukrainian Schools is extremely important for the effectiveness and unconditional relevance of the educational process, especially in the conditions of modern geopolitical challenges.

To improve the effectiveness of this process, it is necessary to upgrade teaching methods, expand the use of innovative technologies, and strengthen technical support for all participants in the educational process.

***Keywords:** civic solidarity, student youth, citizenship, civic values, innovative pedagogical technologies.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Основним завданням вищої педагогічної освіти є створення сприятливих умов для якісної підготовки майбутніх учителів початкових класів НУШ. На сучасному етапі, під впливом складних геополітичних викликів виникає потреба усвідомленої, фундаментальної та цілісної громадянської освіти.

Упровадження громадянської освіти, завданням якої є виховання та становлення людини-громадянина, з чітко сформованими громадянськими цінностями, свідомого, соціально відповідального та проактивного учасника громадянського суспільства. Громадянська солідарність виступає результатом успішного громадянського виховання.

Сучасна освіта розвивається швидкими темпами, все актуальнішим стає застосування інноваційних педагогічних технологій, які дозволяють зробити процес формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ більш ефективним, мобільним та діяльним. Упровадження

інноваційних педагогічних технологій покликане забезпечити поглиблене розуміння навчального матеріалу, формування навичок ефективної комунікації, відбору, аналізу та синтезу інформації.

Таким чином, дослідження ролі інноваційних педагогічних технологій у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження ролі інноваційних технологій у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ, як елементу громадянської освіти здійснили Н. Бібік, П. Вербицька, О. Пометун [11, 12, 13], С. Рябов, О. Сухомлинська, Т. Ладиченко, М. Рагозін, І. Тараненко, К. Чорна та ін.; ключові категорії і напрями громадянської освіти вивчали М. Боришевський, В. Плахтеєва та ін.; дослідження питання громадянськості знаходимо у працях Г. Гревцева, А. Снігур, О. Сухомлинської та ін. Теоретичні і практичні засади розвитку громадянської компетентності майбутніх учителів початкових класів охарактеризували О. В. Майданик [9], О. Кучер, М. Михайліченко. Дослідженням впровадження інноваційних технологій в освітній процес вищої школи займалися Ф. Ващук [2], І. Дичківська [4], О. Дубасенюк [5], В. Луговий, Л. Родняк, В. Руденко, Т. Туркот та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри безумовну актуальність та важливість сформованості громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ, низка аспектів цього процесу залишаються недостатньо вивченими, що створює простір для нових і цікавих науково-методичних розвідок. Зокрема, у нашій публікації, звертаємо увагу на ефективність інноваційних технологій у процесі формування громадянської солідарності студентської молоді.

Це дослідження орієнтоване на ґрунтовне вивчення зазначеної в темі проблеми, що дозволить не лише теоретично осмислити вказані аспекти, а й окреслити практичні рекомендації для вдосконалення методичних підходів і стратегій, спрямованих на вдосконалення процесу формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ, підвищення його ефективності й забезпечення високих результатів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у вивченні ролі інноваційних педагогічних технологій у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ.

Завдання статті:

- 1) проаналізувати теоретичні основи поняття «громадянська солідарність»;
- 2) дослідити особливості та види інтерактивних педагогічних технологій, які використовуються у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ;
- 3) визначити роль інтерактивних педагогічних технологій у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Інновації – це вперше впроваджена новизна, однак більшість інновацій пов’язана з перенесенням існуючих підходів у нові умови через їх адаптацію або внесення поступових змін до існуючих систем [2, с. 295].

Компетентнісний підхід спрямований на формування ключових соціальних компетентностей особистості в інтелектуальній, суспільно-політичній, економічній, духовній, професійній та інших сферах. Він передбачає поєднання теоретичних та практичних знань про найголовніші сфери соціального життя, а також умінь і навичок для успішного здійснення

особистістю різних видів діяльності. Компетентність розглядають як інтегровану якість особистості, що поєднує знання, уміння, навички, досвід, які зумовлюють готовність і здатність до вирішення проблем у різних сферах суспільного життя [1, с. 435].

Розгляньмо інноваційне навчання у контексті «навчання крізь призму інформації» і «діяльнісне навчання». В основі такого навчання лежить інтеграція різних видів діяльності здобувачів вищої освіти – практичної, навчальної, наукової. Особливу роль тут відіграють активні методи і форми навчання, або як сучасна освіта їх називає технології інтерактивного навчання.

Сучасні педагоги доводять, що педагогічні технології передбачають структурування, впорядкування, ущільнення інформації, належної до засвоєння; чітку, послідовну педагогічну розробку цілей навчання та виховання; комплексне застосування дидактичних, технічних і комп'ютерних засобів навчання та контролю [4; 5].

Класифікуються ці технології за метою та формою організації навчальної діяльності – технології кооперативного навчання; технології ситуативного навчання; технології опрацювання дискусійних питань; за розподілом інтерактивних методів – превентивні інтеракції (тренінг, консультації тощо); імітаційні інтеракції (інсценування, ділові ігри, диспут, «мозковий штурм», «мікрофон» тощо); неімітаційні інтеракції (проблемна лекція, конференція, практикум, презентація, пошук альтернативних варіантів тощо) [10, с. 73].

Особливе місце у цьому переліку займають інноваційні педагогічні технології, що являють собою специфічну організацію навчально-пізнавальної діяльності і формування освітніх компетентностей через сукупність організованих особливим способом освітніх дій, що полягають в активній взаємодії здобувачів освіти між собою та побудові міжособистісного спілкування з метою досягнення запланованого освітнього результату.

З метою теоретичного аналізу процесу формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів НУШ засобами інноваційних педагогічних технологій, протрактуємо поняття громадянської солідарності.

Громадянська солідарність майбутніх учителів початкових класів – це не просто бажаний стан, а необхідний фундамент для побудови сучасного, демократичного суспільства. Вчителі, як перші наставники молодого покоління, відіграють визначальну роль у формуванні свідомості майбутніх громадян, передаючи їм знання, цінності та навички, необхідні для активної участі в житті суспільства.

Визначаючи поняття національної солідарності через ціннісні та діяльнісні аспекти виховання, базовим тлумаченням цієї категорії є визначення Р. Сойчук: «національна солідарна взаємодія – це процес, що передбачає єдність поглядів, переконань, національних почуттів та прагнень, національних цінностей, національних інтересів і відповідальність за спільну діяльність усіх суб'єктів виховного процесу, що спрямована на досягнення спільної мети» [14, с. 46].

Феномен громадянської солідарності як соціальної категорії визначає С. Городельська: «громадянська солідарність – це осмислений вибір громадянами суспільного об'єднання та ідентифікація себе з ним, тобто спільність норм та цінностей, спільність переконань, відчуття єдності, однорідність, самоідентифікація себе саме з цим об'єднанням, активна діяльність на спільну користь заради самореалізації у цьому процесі» [3, с. 82].

Важливість сформованості громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів НУШ, знаходить свій вияв у тому, що саме вчителі дають особистий приклад для наслідування своїм вихованцям, у вигляді активної громадянської позиції, готовності до співпраці, взаємоповаги, довіри та підтримки в учнівському середовищі, а також і у суспільстві.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Інноваційні педагогічні технології створюють безмежні можливості для формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів НУШ. Вони дозволяють створювати динамічне, модерне, оптимальне освітнє середовище, яке сприяє активному обміну ідеями, співпраці та розвитку критичного мислення.

Сучасні Internet-платформи для освітньої співпраці Google Classroom, Microsoft Teams, Mentimeter, Padlet та інші створюють комфортні умови для обміну навчальними матеріалами, активної комунікації, створювати інтерактивні інформаційні ресурси, здійснювати зворотній зв'язок у режимі реального часу. Ці та інші інтерактивні платформи дозволяють візуалізовано наповнювати освітній матеріал у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ.

Особливе місце серед сучасних інноваційних педагогічних технологій займають рольові ігри, симулятори прийняття рішень, інноваційні онлайн-ігри з елементами співпраці. У процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ ці технології можуть бути застосовані з метою відпрацювання студентами навичок прийняття особистих рішень у проблемних ситуаціях; з метою розвитку емпатії, розуміння різних точок зору та навичок комунікації; розвивати навички командної співпраці, соціальної відповідальності, взаємодопомоги та лідерства.

Активне використання соціальних мереж сприяє постійному зростанню актуального застосування їх як засобу навчання, наприклад, ведення особистих освітніх блогів, створення онлайн-інфографік тощо. Наявність мобільних додатків, які можна використовувати для створення онлайн-презентацій, відео, подкастів на освітню тематику, з метою пропагування громадянських цінностей.

Згадані вище сучасні освітні інноваційні технології відіграють активну роль у формуванні громадянської солідарності майбутніх учителів початкових

класів НУШ, зокрема: забезпечують платформи для спілкування та взаємодії, сприяючи формуванню почуття спільності, єдності та солідарності; стимулюють розвиток навичок аналізу інформації, вміння формулювати власну думку та аргументувати її; дозволяють студентам застосовувати теоретичні знання на практиці та отримувати зворотний зв'язок; навчають умінню працювати в команді, взаємодопомозі та повазі до інших точок зору; допомагають студентам розвинути навички, необхідні для активної участі в громадському житті держави.

Важливо також зазначити, що підвищенню якості та інтенсивності освітнього процесу й формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів сприятиме органічне поєднання класичних традиційних методів з інноваційними. В результаті такого поєднання, сама освіта перетвориться на інноваційне середовище, у якому студенти зможуть отримати навички і вміння самостійно оволодівати знаннями впродовж життя та застосовувати ці знання у практичній діяльності. Вважаємо, що застосування інтерактивних методів навчання дасть можливість майбутнім учителям початкових класів якісно засвоювати знання, розвивати інтелект і волю, виховувати громадянські цінності, формувати вміння і навички критичного осмислення професійних проблем й самостійного опрацювання інформації, що стане в нагоді у майбутньому житті [9, с.177].

Особливе місце серед інноваційних педагогічних технологій займає технологія розвитку критичного мислення. Ця технологія є дуже важливою у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ.

Критичне мислення – це специфічний мисленнєвий процес, який існує одночасно з логічним, аналітичним, креативним, та іншими видами і вирізняється з-поміж них тим, що на виході формує не лише вміння свідомо

аналізувати, синтезувати, робити власні висновки, різнобічно бачити проблему тощо, а й – позицію, духовну наповненість особистості.

Таким чином, у процесі формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів НУШ технологія розвитку критичного мислення виконує функції:

- усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи думки, прав людини та її громадянською відповідальністю;
- формування відповідальної поведінки та громадянської самосвідомості;
- утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість;
- формування соціальної активності і професійної компетентності особистості на основі таких соціальних умінь: готовність до участі у процесах державотворення, здатність до спільного життя і співпраці у громадянському суспільстві, готовність взяти на себе відповідальність та здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- вміння відстоювати свою особисту позицію, знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дій та вчинків [9, с. 178].

Висновки. Отже, інноваційні технології є потужним інструментом для формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів НУШ. Їх ефективне використання дозволяє створити сучасне освітнє середовище, яке відповідає вимогам часу та сприяє розвитку активних, відповідальних і соціально свідомих громадян. Інноваційні педагогічні технології відіграють важливу у процесі громадянської освіти, одним із результатів якої є усвідомлена громадянська позиція, відчуття національної і громадянської солідарності, громадянська самоідентифікація, соціальна відповідальність. Сформована громадянська солідарність учителів початкових

класів НУШ – це запорука успішної реалізації реформи Нової української школи. Інвестуючи в розвиток цієї усіх видів соціальної солідарності, ми створюємо міцний фундамент для виховання нового покоління українців – відповідальних, суспільно свідомих та проактивних.

Список використаних джерел

1. Бабкіна М. Наукові підходи до процесу громадянського виховання молоді. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4. С. 430 – 438.
2. Ващук Ф. Г. Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи* : монографія / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. Вип. 16. С. 290–305. (Серія : Євроінтеграція: український вимір).
3. Городецька С. Л. Громадянська солідарність як поведінкова стратегія громадянського діалогу. *Соціологія. Грані*. зб. наук. праць. Київ : Київський національний університет імені Тараса Григоровича Шевченка, 2014. №8. С. 80 – 84.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
5. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики* : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
6. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України / гол. ред. В. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008.
7. Красноутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 504 с.

8. Купенко О.В. Педагогічні проекти : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2015. 133 с.
9. Майданик О. В. Формування громадянської компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами інноваційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2017. С. 176 – 180.
10. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Наволокова. Харків : Основа. 2009. 176 с.
11. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ, 2002. 135 с.
12. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2003. 192 с.
13. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності : погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. С. 18–20.
14. Сойчук Р. Теоретико-прикладний аспект виховання національної солідарності в учнівській молоді. *Інноватика у вихованні*. зб. наук. праць. Рівне : РДГУ, 2019. №9. С. 42 – 51.
15. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Кондор, 2011.